

tistică într-un mediu străin, prin pierderea contactului cu realitatea, în drama Acolo, departe... (1939). Aceleași preocupări, de fixare dramaturgică a unui timp determinat, i se integrează și comedia satirică Patriotica română (1955), vitriolantă demascare a corupției.

Entuziasmul pentru noile valori sociale, în consonanță cu firea și cu aspirațiile sale, maestrul l-a manifestat chiar în zorii culturii socialiste, scriind scenariul filmului Răsună vales (1949); filmul, cap de serie al cinematografului contemporan românesc, elogiază, cu o sinceritate învăluitoare, eroismul constructorilor de la Bumbești-Livezeni.

După două decenii și mai bine de la debutul în teatru, Mircea Ștefănescu își afirmă cu putere, în 1948, cea mai fertilă direcție a scrisurii său, piesa de evocare.

Rapsodia țiganilor înfățișa, parcă, un alt dramaturg, familiarizat cu vremea bonjuristilor, profesind ideile pașoptiste, circulând dezinvolt într-o lume trezită de el la viață, cu o fidelitate documentară de invidiat. A urmat Căruța cu paiate sau Matei Millo (1953), cu ambiții de frescă, surprinzând tot vremi de prefacere, tot lupte pentru idealuri sociale și naționale, proclamate cu avînt romantic. Echivalentul dramei politice

a acestei perioade de consolidare a statului român modern, Mircea Ștefănescu ni l-a dat prin merituoaasă evocare Cuza-Vodă (1959), pînă azi neegalată sub raportul fineței portretistice. Piesele-portret, elaborate la date festive — Procesul domnului Caragiale (1962) și Eminescu (1964) — au sobrietatea actului de cultură, ce pledează pentru cunoașterea creatoare a biografiilor exemplare. O tirzie și nostalgică Romanță (1968) schițează chipuri de eroi pașoptiști, în cunoscutul episod biografic Aleksandri-Elena Negri.

O privire atentă sesizează un fapt important: pentru secolul 19, al redșteptării naționale, un dramaturg valoros a sensibilizat, în limbajul teatrului, momente reprezentative, constituite într-un ciclu literar ce-și așteaptă o judicioasă analiză.

Aceste însemnări omagiale au pornit dintr-o veche prețuire pentru scrisul patriotic al lui Mircea Ștefănescu. Îi eram dator dramaturgului cu un semn de cinstire, din partea școlarului care urca în fugă la balconul de la „Comedia“, să mai vadă (a cita oară?) Cuza-Vodă, o piesă care îi înaripa elanurile adolescenței...

La mulți ani !

Ionuț Niculescu

NOTE

Semnificația unui program de spectacol

Secretara literară a Teatrului de Stat din Oradea, Elisabeta Pop, a redactat un remarcabil program de spectacol pentru reprezentarea celui mai vechi text românesc de teatru, Occisio Gregorii în Moldavia Vodae tragedice expressa. Spectacolul a fost distins cu Marele premiu în Săptămîna teatrului scurt, de la Oradea, din acest an. Cel mai vechi text românesc descoperit — dovadă că teatrul românesc începe în Transilvania secolului al XVIII-lea — a fost scris între 1778 și 1780 și găsit acum o sută de ani, în arhivele episcopiei greco-catolice din Oradea, de către Nicolae Densușianu.

Programul îl familiarizează pe cititor cu istoricul, cu semnificațiile, cu importanța

textului. Lucian Drimba comentează subiectul piesei și emite ipoteze în legătură cu datarea. Ion Olteanu, regizorul spectacolului, își argumentează gestul creator. Anca Costa-Foru emite reflecții pe marginea „primei și unicei mărturii în literatura dramatică veche“, iar Eugen Todoran vorbește despre tehnica scriiturii. Mihai Dimiu elogiază caracterul de document istoric al textului. Dumitru Chirilă vede în piesă o contribuție la „creșterea limbii românești“. Elogiul evenimentului montării spectacolului (seara de 18 februarie 1978) îl face prof. Ion Zamfirescu. Remarcabile sînt precizările lui Virgil Brădățeanu privind începuturile teatrului românesc în Transilvania, în secolul al XVIII-lea.

Despre acest text, considerat, de unii, „straniu“, vorbind despre uciderea mișlească a lui Grigore Vodă Ghica, în 1777, N. A. Ursu formulează „o ipoteză de ultimă oră“, privind paterni-

tatea. De fapt, autorul articolului a controlat, prin confruntarea manuscriselor, afirmația istoricului Nicolae Densușianu, care îi atribuia textul lui Samuil Vulcan, mare om de cultură transilvan, episcop în epoca 1777—1780. „În fondul ei, limba din Occisio este identică cu limba manuscriselor de mai tîrziu ale lui Samuil Vulcan“, conchide autorul articolului, după ce afirmase că și grafiile manuscriselor sînt identice cu grafia piesei.

Iată cum un simplu program de sală poate deveni un veritabil îndreptar cultural, grație priceperii și pasiunii celor care îl redactează. De la Oradea — unde, în urmă cu o sută de ani, N. Densușianu, căutînd documente pentru marea colecție Hurmuzaki, descoperea prima piesă românească — am primit, cu justificată emoție, omagiul închinat luminatului Ardeal.

I. N.